

Signalizace přímé řeči v prorocké promluvě*

Markéta Pytlíková

Oddělení vývoje jazyka, Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Praha

1. Úvod

Prorocká promluva je útvar, který se objevuje v celé bibli, nejčastěji ji ale najdeme v těch knihách, které křesťanský kánon přímo označuje jako prorocké. Jedná se o šestnáct biblických knih začínajících Izaiášovým proroctvím a končících knihou Malachiáš, jejichž vznik se klade do 8. – 7. století před Kristem.¹

Prorockou promluvu můžeme charakterizovat jako zprostředkování božího poselství konkrétnímu člověku či skupině lidí, a to skrze vybranou osobu, proroka. Takto tlumočená zpráva se někdy zabývá věcmi budoucími, ale často se týká aktuálních událostí a božího pohledu na ně, a někdy dokonce i událostí minulých.

Svou formou je prorocká promluva relativně složitá a komplexní struktura, která často připomíná systém několika do sebe zapuštěných přímých řečí či citátů, jak je vidět z následujícího příkladu:

Slovo, kteréž se stalo k Jeremiášovi od Hospodina, řkoucí: Slyšte slova smlouvy této, kteráž byste mluvili mužům Judským, a obyvatelům Jeruzalémským. A rci jim: Takto praví Hospodin Bůh Izraelský: Zlořečený ten člověk, kterýž by neposlechl slov smlouvy této, kterouž jsem vydal otcům vašim tehdež, když jsem je vyvedl z země Egyptské, z peci železné, řka: Poslouchejte hlasu mého, a číňte to všechno, tak jakž přikazuji vám, i budete lidem mým, a já budu Bohem vašim (Jeremiáš 11, 1-4, Bible kralická).

Vztah mezi uvozovacími větami a samotnou přímou řečí je v ukázce značně spleťtý. Věta, která vystupuje jako přímá řeč, je zároveň uvozovací větou přímé řeči, která po ní následuje, a tento proces se několikrát opakuje. Přestože autor celé promluvy je jeden jediný, tedy Hospodin, je jeho autorství znovu zdůrazňováno a ve složitě se rozvíjejí struktuře autor promluvy dokonce i sebe sama cituje. Tento zdánlivě nepřehledný text má ale svůj řád a účel.

Podle Clause Westermanna (1991, s. 98 – 115) lze vystopovat souvislost mezi uspořádáním prorocké promluvy a uspořádáním prastaré formalizované orální struktury původně užívané při vysílání posla, který měl vyřídit ústní poselství. Výstavba takového vyslání zajišťovala, že poselství bude tlumočeno správně a předáno správnému adresátovi, takzvaná autorizační formule pak adresátovi dokládala autenticitu předávaného poselství.

Prorockou promluvu lze tedy v tomto ohledu chápat jako jakýsi podtyp promluvy posla. Její jednotlivé části mají podpořit autenticitu předávaného Božího slova a také

¹ Hebrejský kánon se v řazení textů do prorockých knih poněkud liší od kánonu křesťanského. Nezařazuje do nich knihy Daniel a Pláč, naopak sem řadí knihy Jozue a Soudců, obě knihy Samuelovy a obě knihy Královské – tedy všechny knihy, které podle tradice sepsali proroci.

přesně určit jeho adresáta. Tuto skutečnost si můžeme demonstrovat na porovnání biblického textu o skutečném vyslání posla z 1. Mojžíšovy 32, jak byl rozčleněn Westermannem, s výše uvedeným příkladem z knihy Jeremiáš.²

<i>podle Westermann, s. 100 – 101</i>	Genesis 32, 3-5 (Bible kralická)	Jeremiáš 11, 1-4 (Bible kralická)
Zpráva o vyslání posla	Poslal pak Jákob posly před sebou	Slovo, kteréž se stalo k Jeremiášovi od Hospodina, řkoucí:
Označení příjemce	k bratru svému Ezau,	Slyšte slova smlouvy této, kteráž byste mluvili mužům Judským, a obyvatelům Jeruzalémským,
Označení místa	do země Seir, do kraje Idumejského.	
Úvod instrukcí	A přikázal jim, řka:	
Vyslání posla	Takto povězte pánu mému Ezau:	a rci jim:
Autorizační formule	Totoť vzkazuje služebník tvůj Jákob:	Takto praví Hospodin Bůh Izraelský:
Poselství citované poslem	U Lášana jsem byl pohostinu, a zůstával až do tohoto času. A mám voly a osly, ovce, a služebníky i děvky;	Zlořečený ten člověk, kterýž by neposlechl slov smlouvy této, kterouž jsem vydal otcům vašim tehdáž, když jsem je vyvedl z země Egyptské, z peci železné, řka: Poslouchejte hlasu mého, a čiňte to všecko, tak jakž přikazuji vám, i budete lidem mým, a já budu Bohem vaším
Závěrečná část poselství	a poslal jsem, abych se ohlásil pánu svému, a našel milost před očima tvýma.	

2. Prorocká promluva v českém biblickém překladu

Prorocká promluva jako složitý stylistický a syntaktický útvar nabízí mnoho zajímavých překladatelských problémů, s kterými se musejí vyrovnat čeští překladatelé bible od čtrnáctého století až po století jednadvacáté. V tomto příspěvku se seznámíme jen s drobným ilustrativním výsekem z této problematiky – podíváme se, jak se překladatelé vyrovnávají se signalizací přímé řeči či citátu v prorockých promluvách.

Kromě změny v osobě a čísle, která obvykle odlišuje uvozovací větu od přímé řeči či citátu, jsou v původním jazyce prorockých knih, hebrejštině, jednotlivé přímé řeči téměř bez výjimky bezprostředně uvozovány slovesem mluvního projevu *amar* (řici), především ve formě infinitivu *lemor* (Goldenberg, s. 86). Děje se tak i v případě, že tomuto slovesu ve větě předchází plnovýznamové sloveso mluvního projevu, takže dochází k jakési uvozovací redundanci. Latinský překlad Vulgáta tuto „redundantní“ formu bezesbytku přejímá a obvykle sloveso signalizující přímou řeč překládá participiem *dicens* nebo *dicentes*. Důvod tohoto zdvojení sloves mluvního projevu nám bude

² V našem příspěvku se této problematiky pochopitelně dotýkáme jen ve velmi zjednodušené formě, která si klade za cíl prorockou promluvu základně představit. Tento útvar se však v celé bibli vyskytuje v mnoha varietách, které se liší rozsahem, obsahem, mírou konkrétnosti adresáta atd., podle kterých jsou v teologické literatuře dále děleny, tříděny a zkoumány.

jasnější, když se zamyslíme jednak nad podobou starověkého i středověkého biblického rukopisu, jednak nad jeho funkcí.

Interpunkční znaménka dvojtečka a uvozovky, která jsou pro dnešního čtenáře hlavním nositelem informace o začátku přímé řeči, nebyla starověku ani středověku známa. Interpunkce v tehdejších rukopisech měla jiný účel – ukazovat předčítateli, na kterém místě se má nadechnout, aby byl jeho čtený projev srozumitelný. Jednoznačný signál přímé řeči tedy přebíralo formalizované sloveso mluvního projevu, a to nikoli jen v biblických či hebrejských textech. Pro nepřítomnost jiných signálů přímé řeči bylo takové sloveso vítaným a užívaným prostředkem i ve staré češtině. Zdvojená slovesa mluvního projevu tak najdeme jak ve staročeských památkách s latinskou předlohou, tak i v těch zcela původních.³

Druhý důvod užívání formalizovaného slovesa je s prvním těsně spojen – starověké a středověké texty nebyly určeny pro tiché čtení, nýbrž pro hlasité předčítání. Bylo tedy důležité, aby posluchač zřetelně rozpoznal, kdy přímá řeč či citát začíná, což mu sloveso signalizující přímou řeč napovědělo.

Rozhodla jsem se porovnat, jakým způsobem se proměňuje postavení a podoba tohoto formalizovaného slovesa v průběhu dějin překladu české bible a také v průběhu proměny funkce biblického textu z textu určeného především k naslouchání na text určený především ke čtení. Vybrala jsem dva příklady, Jeremiáše 11, 1-4 a Jeremiáše 28, 10-13. V obou těchto textech se v hebrejštině (a následně i latině) dvakrát vyskytuje místo vhodné pro porovnání, kdy se v uvozovací větě sloveso mluvního projevu objevuje dvakrát, jednou v nějaké plnovýznamové podobě a podruhé jako signál přímé řeči – tedy z dnešního pohledu redundantně. Takovému slovesu budu pro účel tohoto referátu říkat signalizační sloveso.

Jako typické zástupce jsem vybrala sedm biblí, které reprezentují jednotlivá historická období českého biblického překladu: Bibli olomouckou (1417) pro počátky biblického překladu, Bibli pražskou (1478) jako zástupce prvních tištěných biblí, Bibli kralickou – Šestidítku (1587) jako vrcholný humanistický překlad, Bibli svatováclavskou (1712) jako překlad doby baroka, Bibli Hejčlovu (1925) jako překlad počátku 20. století, Bibli ekumenickou (1979) jako standardní překlad 2. pol. 20. století a jako zástupce nejsoučasnejších překladů Novou Bibli kralickou (2008).⁴

Srovnávané texty z těchto sedmi biblí naleznete ve dvou tabulkách na konci tohoto článku. Text prvních čtyř biblí z doby staré a střední je transkribován, ale je v něm zachována původní distribuce velkých a malých písmen a také dobová interpunkce. Pro porovnání je v prvním sloupci uveden latinský text z klementinské Vulgáty, u zkouma-

³ Viz například tyto dvě ukázky: *A když jemu mukami velmi hroziti počě, svatý Ondřej povědě a řka: Cožť se koli zdá najtěžšieho utrpenie, to sobě vymysl.* (Pasionál muzejní, s. 14).

Tehdy ten mnich duchovný, vida, že jest člověk rovný, i počě mluvíti k němu, pravě jako k synu svému, řka: Proč ty zákona žádáš, a ty velikú čest sbožím jmáš? (Legenda o sv. Prokopu, Hradecký sborník, verše 133 – 138).

⁴ Za poskytnutí textu prorockých knih Nové Bible kralické ještě před jejich vydáním tiskem děkuji překladateli Alexandru Flekovi.

ných sloves jsou v závorce uvedeny v transkripci i jejich hebrejské předlohy.⁵ V záhlaví každé bible je písmenem H, L či jejich kombinací naznačeno, zda byl daný text primárně přeložen z hebrejštiny či latiny.

2.1 Jeremiáš 11, 1-4

První příklad z Jeremiáše 11, 1-4 nám nabízí dvě dvojice sloves mluvního projevu. Jejich hebrejskými, případně latinskými předlohami jsou „*hadavar ašer haja / verbum quod factum est*“ + „*lemor / dicens*“ a „*civiti / praecepti*“ + „*lemor / dicens*“.

Bible olomoucká, pražská, kralická a svatováclavská, tedy bible středověké až barokní, obě tyto dvojice zachovávají a sloveso signalizující přímou řeč překládají jako přechodník přítomný slovesa *řici*, případně jako adjektivum verbale téhož slovesa. V průběhu času se ale k signalizaci přímé řeči přidávají i další sekundární prostředky, totiž ty interpunkční. Všechny čtyři bible užívají interpunkce založené na pauzovém principu, ale zatímco Bible olomoucká a Bible pražská před přímou řečí signalizují pouze nutnost nádechu pauzovým znaménkem *a/nebo* velkým písmenem, Bible kralická i Bible svatováclavská už zde užívají středník či dvojtečku, znaménka vyhrazená v těchto textech výhradně pro uvození přímé řeči či citátu.⁶

Odlíšný obrázek nabízejí tři bible moderní doby, překládané už v době, kdy pauzový interpunkční systém byl v češtině nahrazen systémem syntakticko-logickým. Tyto texty užívají již v plné šíři možnost všech interpunkčních znamének označujících přímou řeč. Zároveň ale stojí před otázkou, jak se vyrovnat se signalizačním slovesem, které se za těchto podmínek stává do jisté míry redundantním prvkem.

Hejčlův překlad u první dvojice obě slovesa zachovává, ovšem zpracovává je stylisticky do přirozenější formy a signalizační sloveso překládá jako „řekl“. Ekumenický překlad i Nová Bible kralická signalizační sloveso vypouštějí a využívají pouze signálu dvojtečky a uvozovek.

U druhé dvojice sloves mluvního projevu hraje v užití signalizačního slovesa snad roli i to, jak jednotlivé překlady převádějí první, plnovýznamové sloveso *civiti / praecepti*. Ekumenická bible, která je překládá jako sloveso mluvního projevu „přikázal“, už necítí potřebu dodávat další uvozovací sloveso, signalizační sloveso vypouští a začátek další přímé řeči značí už jen dvojtečkou. Bible Hejčlova a Nová Bible kralická přeložily ale první sloveso jako *uložil* a *svěřil*, tedy slovesy, které jsou pro uvozování přímé řeči trochu méně typická. Překládají tedy i signalizační sloveso, kterým přímo uvozují následující přímou řeč, jako *řka*, resp. *řekl*.

Moderní překlady se zajímavě různí také v užití uvozovek. Použití tohoto interpunkčního znaménka u prorocké promluvy je obecně trochu problematické, protože promluva často obsahuje několik do sebe zapojených citací, zároveň se ale jedná o celistvý text jediného mluvčího. Překladatelé tedy stojí před otázkou, zda použít uvozovky jen jednou, několikrát či vůbec a který výsek promluvy jimi ohraničit. Všechny tři moderní překlady sice uzavírají celou prorockou promluvu do uvozovek, ale

⁵ Za pomoc při transkripci hebrejských slov a přínosné poznámky k tomuto tématu děkuji Mgr. Jiřímu Hedánkovi.

⁶ Základní informace o pauzovém principu interpunkce v staročeských a humanistických textech podává Dušan Šlosar ve dvou studiích, které uvádíme v literatuře na konci tohoto článku.

v grafickém označení citátu do této promluvy zapuštěného a uvozeného druhým signálním slovesem (*dicens: Audite vocem meam...*) se liší. Bible Hejčlova zde znovu užívá běžné uvozovky, ovšem na konci řeči je zapomeno uzavřít, celá prorocká promluva končí už jen jedinými uvozovkami. Bible ekumenická se spokojuje s dvojtečkou a citovanou přímou řeč už nijak neznačí. Nová Bible kralická na tomto místě užívá uvozovky jednoduché.

2.2 Jeremiáš 28, 10-13

V druhém příkladu z Jeremiáše 28, 10-13 jsou opět přítomny dvě dvojice sloves mluvního projevu: „*vajomer / ait*“ + „*lemor / dicens*“ a „*vajhi dvar JHVH/ factum est verbum Domini*“ + „*lemor / dicens*“. V prvních čtyřech biblických překladech doby staré a střední je situace obdobná jako u prvního příkladu: signalizační sloveso je v podobě *řka* či *řkoucí* všude zachováno, ale interpunkce se vyvíjí od pouhého označení pauzy po sekundární označení přímé řeči středníkem či dvojtečkou v Bibli kralické a Bibli svatováclavské.

Tři moderní biblické překlady první signalizační sloveso zcela vypouštějí, ovšem Bible ekumenická a především Nová Bible kralická volí takové uspořádání úvodní věty, aby již první sloveso mluvního projevu přirozeně uvozovalo přímou řeč.

V druhé dvojici sloves Hejčlův překlad signalizační sloveso zachovává, ale zapracovává je do přirozeně znějící slovesné dvojice *oslovil a řekl*. Bible ekumenická a Nová Bible kralická toto sloveso vypouštějí, ale opět uvozovací větu syntakticky upravují tak, aby už první sloveso stálo těsně před přímou řečí.

I v tomto případě se moderní překlady rozcházejí v užívání uvozovek, tentokrát v označení té části prorocké promluvy, kterou chápou jako přímou řeč. Hejčlův překlad klade uvozovky až před řeč, která má být vyřízena Chananiášovi, tedy (užijeme-li zde rozčlenění podle „promluvy posla“) až před autorizační formulí. Bible ekumenická a Nová Bible kralická označují uvozovkami už samotný začátek Hospodinovy promluvy k Jeremiášovi a kladou je tedy již před označení příjemce. Nová Bible kralická ale také signalizuje předěl mezi označením příjemce a autorizační formulí, a to pomlčkou. Není nezajímavé, že tento předěl vnímá i starší Bible kralická. Signalizuje ho dalším *řka*, které však nemá oporu v původním hebrejském textu a bylo překladateli dodáno.

3. Závěr

Na těchto dvou příkladech jsme si na příkladě signalizace přímé řeči alespoň nastínil, jak se čeští bibličtí překladatelé v průběhu staletí vypořádávali s překladem složitého útvaru prorocké promluvy. Je zřejmé, že rozvíjející se značení přímé řeči formou interpunkčních znamének postupně vytlačuje formální uvozovací sloveso, které přímou řeč signalizuje v původních biblických textech i v jejich starších překladech určených v první řadě k předčítání a naslouchání. Zároveň se ale ukazuje, že ani moderní sofistikovaná interpunkce nezaručuje, že bude tak složitý útvar strukturován a označen jednotně. Především užívání uvozovek záleží do velké míry na vůli překladatelů, oni sami musí toto znaménko významově naplnit tím, že se rozhodnou, co konkrétně bude označovat.

Literatura:

Biblia sacra – Vulgata. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 1983. 1980 s.

GOLDENBERG, Gideon: Direct Speech and the Hebrew Bible. In: Studies in Hebrew and Arameic Syntax. Eds.: K. Jongeling – H. L. Murre-van den Berg. Leiden: Brill 1991, s. 79 – 96.

KYAS, Vladimír: Česká bible v dějinách národního písemnictví. Praha: Vyšehrad 1997. 320 s.

ŠLOSAR, Dušan: Poznámky k vývoji české interpunkce v 16. století. Listy filologické, 1964, roč. 87, s. 126 – 135.

ŠLOSAR, Dušan: Průřez vývojem staročeské interpunkce. Listy filologické, 1966, roč. 89, s. 164 – 170.

WESTERMANN, Claus: Basic Forms of Prophetic Speech. Cambridge: James Clarke & Co. 1991. 222 s.

Srovnávané biblické texty:

Bible olomoucká (rukopis, 1417): Olomouc, Státní vědecká knihovna, III/ 1/I, II

Bible pražská (prvotisk, 1488), Knihopis č. 2.

Bible kralická: Biblí české díl čtvrtý vnově vydaný (tisk, 1587), Knihopis č. 1107.

Bible svatováclavská: Prorokové a Knihy Machabejský (tisk, 1712), Knihopis č. 1111.

Bible Hejčlova: Bible česká I, svazek III: Isajáš – Knihy Machabejské, přeložil Jan Hejčl. Praha 1925.

Bible ekumenická: Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, ekumenický překlad. Praha 1979.

Nová Bible kralická: Prorocké knihy Starého zákona. Praha: Biblion 2008.

* Tento příspěvek vznikl s podporou grantového projektu *Knihy prorocké a Knihy makabejské v nejstarším českém překladu bible (kritická edice)* (GAČR 405/08/0877).

Přílohy

1a. Jeremiáš 11, 1-4

Vulgáta (v závorce hebrejščina)	Bible olomoucká 1417 (L)	Bible pražská 1478 (L)	Bible kralická IV 1587 (H/L)
<p>Verbum quod factum est (<i>hadavar ašer haja</i>) a Domino ad Jeremiam dicens (<i>lemor</i>) audite verba pacti hujus et loquimini ad viros Juda et ad habitatores Jerusalem et dices ad eos Hæc dicit Dominus Deus Israël Maledictus vir qui non audierit verba pacti hujus quod præcepi (<i>civiti</i>) patribus vestris in die qua eduxi eos de terra Ægypti de fornace ferrea dicens (<i>lemor</i>) Audite vocem meam et facite omnia quæ præcipio vobis et eritis mihi in populum et ego ero vobis in Deum</p>	<p>Slovo ježto se jest stalo k jeremiášovi ot hospodina a řka · Slyš slova smlúvy této a mluv k mužóm judským · a k bydlitelóm jeruzalémským a řci k nim · Toť praví hospodin böh izrahelský · Zlořečený muž jenžto nebude slyšeti slóv smlúvy této jižto sem přikázal otcóm vašim · toho dne když sem vyvedl jě z země ejiptské z peci železné a řka · Slyšte hlas mój a čiňte všecko což já vám přikazuji · a budete mně v lid a já budu vám bohem</p>	<p>Slovo kteréž stalo se k Jeremiášovi ot pána řka Slyšte slova smlúvy této A mluvte k mužóm Juda a k bydlitelóm Jeruzalémským a dieš k nim Toto die pán buoh izrahelský · Zlořečený muž jenž nebude slyšeti slov smlúvy této kteréž jsem přikázal otcóm vašim · ve dni kteréhož vyvedl sem je z země Ejiptské z železné peci řka · Slyšte hlas muoj a čiňte všechny věci kteréž přikazuji vám a budete mně v lid a já budu vám v boha</p>	<p>Slovo kteréž se stalo k Jeremiášovi od Hospodina, řkoucí; Slyšte slova smlouvy této, kteráž byste mluvili mužům Júdským, a obyvatelům Jeruzalémským A rci jim; Takto praví Hospodin Bůh Izraelský; Zlořečený ten člověk, kterýž by neposlechl slov smlouvy této, Kterouž jsem vydal otcům vašim, tehdáž když jsem je vyvedl z země Egyptské/ z peci železné, řka; Poslouchejte hlasu mého/ a čiňte to všecko tak jakž přikazuji vám: i budete lidem mým, a já budu Bohem vaším:</p>

1b. Jeremiáš 11, 1-4

Bible svatováclavská 1712 (L/H)	Bible Hejčlova 1925 (L/H)	Bible ekumenická 1979 (H)	Nová Bible kralická 2008 (H)
<p>Slovo/ kteréž se stalo od Pána k Jeremiášovi/ řkoucí: Slyštež slova smlouvy této/ a mluvte mužům Júdským/ a obyvatelům Jeruzalémským/ a díš k nim: Toto praví Pán Bůh Izraelský: Zlořečený muž/ kterýž by neuposlechl slov smlouvy této/ kterouž jsem přikázal otcům vašim/ v den kterýž sem je vyvedl z země Egyptské/ z peci železné, řka: Slyšte hlas můj/ a činite všechno což přikazuji vám/ a budete mně za lid/ a já budu vám za Boha:</p>	<p>Slova, která promluvil Hospodin k Jeremiášovi: Řekl: „Slyšte slova smlouvy této, a oznamte je Judovcům a obyvatelům Jeruzaléma! Řekneš jim: Toto praví Hospodin, Bůh Israelův: Zlořečený člověk, jenž by neposlechl slov této smlouvy, kterou jsem uložil otcům vašim v den, kdy jsem je vyvedl z Egyptské země, ze železné huti, řka: „Slyšte hlas můj, a činite všechno, co přikazuji vám, i budete mým národem a já budu vašim Bohem. ...<i>(první ukončovací uvozovky scházejí)</i>...“</p>	<p>Slovo, které se stalo k Jeremjášovi od Hospodina Q: „Slyšte slova této smlouvy. Vyhlásíš mužům judským a obyvatelům Jeruzaléma. Řekneš jim: Toto praví Hospodin, Bůh Izraele: Proklet buď každý, kdo neposlouchá slova této smlouvy, jak jsem přikázal vašim otcům v den, kdy jsem je vyvedl z egyptské země, z tavicí pece železné Q: Poslouchejte mě a plňte má slova, všechno, co vám přikazuji, a budete mým lidem a já vám budu Bohem. ...“</p>	<p>Slovo, které Jeremiáš dostal od Hospodina Q: „Slyšte slova této smlouvy! Vyříd' je judským mužům a obyvatelům Jeruzaléma. Řekni jim – Tak praví Hospodin, Bůh Izraele: Zlořečený je každý, kdo neposlouchá slova této smlouvy, kterou jsem svěřil vašim otcům v den, kdy jsem je vyvedl z Egypta, z té tavicí pece. Řekl jsem: „Poslouchejte mě a plňte vše, co vám přikazuji, a budete mým lidem a já budu vašim Bohem. ... ‘...“</p>

2a. Jeremiáš 28, 10-13

Vulgáta (v závorce hebrejščina)	Bible olomoucká 1417 (L)	Bible pražská 1478 (L)	Bible kralická IV 1587 (H/L)
<p>et tulit Hananias propheta catenam de collo Jeremiae prophetae et confregit eam et ait (<i>vajomer</i>) Hananias in conspectu omnis populi dicens (<i>lemor</i>) hæc dicit Dominus Sic confringam jugum Nabuchodonosor regis Babylonis, post duos annos dierum de collo omnium gentium Et abiit Jeremias propheta in viam suam. Et factum est verbum Domini (<i>vajhi dvar JHVH</i>) ad Jeremiam postquam confregit Hananias propheta catenam de collo Jeremiae prophetae dicens (<i>lemor</i>) vade et dices Hananiae Hæc dicit Dominus catenas ligneas contrivisti, et facies pro eis catenas ferreas</p>	<p>I vzal ananiáš prorok řetěz s hrdla jeremiášova proroka a zlámal jej · I vecě ananiáš přede vším lidem a řka · Toť praví hospodin · Tak zlámám sílu nabuchodonorovu krále babylonského po dvě letú dní s hrdla všech lidí I otšel jest jeremiáš prorok svú cestú I stalo se jest slovo božie k jeremiášovi jakž jest zlámal ananiáš prorok řetěz s hrdla jeho točíš jeremiášova proroka a řka · Jdi a dieš Ananiášovi · Toť praví hospodin Řetězy dřevěné si zlámal a učiníš miesto těch řetězy železné</p>	<p>I vzal Ananiáš prorok řetěz s hrdla Jeremiáše proroka a zlámal jej · A vecě Ananiáš před običejem všeho lidu řka · Toť praví hospodin · Tak zlámám jho Nabuchodonozora krále babylonského po dnech dvě letú s hrdla všech národuov · I odšel jest Jeremiáš prorok na cestu svú · I stalo se slovo páně k Jeremiášovi · když zlámal Ananiáš prorok řetěz s hrdla Jeremiáše proroka řka Jdi a dieš Ananiášovi · Toto die pán · Řetězy dřevěné zetřel si · a učiníš miesto nich řetězy železné</p>	<p>Tedy sňal Chananiáš prorok to jho z šíje Jeremiáše proroka/ a polámal je: A mluvil Chananiáš před očima všeho lidu řka; Takto praví Hospodin; Takť polámi jho Nabuchodonozora krále Babylonského, po dvou letech z šíje všech národů. I počal jíti Jeremiáš prorok cestou svou: Ale stalo se slovo Hospodinovo k Jeremiášovi, když polámal Chananiáš prorok to jho z šíje Jeremiáše proroka, řkoucí; Jdi, a mluv Chananiášovi, řka; Takto praví Hospodin; Jha dřevěná jsi polámal/ protož zdělej místo nich jha železná.</p>

2b. Jeremiáš 28, 10-13

Bible svatováclavská 1712 (L/H)	Bible Hejčlova 1925 (L/H)	Bible ekumenická 1979 (H)	Nová Bible kralická 2008 (H)
<p>I vzal Hananiáš prorok řetěz z hrdla Jeremiáše proroka/ a polámal jej. A pravil Hananiáš před obličejem všeho lidu/ řka: Toto praví Pán: Tak polámi jho Nabuchodonozora krále Babylonského po dvou létech dnů z hrdla všech národův. I odešel Jeremiáš prorok na cestu svou. I stalo se slovo Páně k Jeremiášovi/ když byl polámal Hananiáš prorok řetěz s hrdla Jeremiáše proroka/ řkoucí: Jdi a díš Hananiášovi: Toto praví Pán: Řetězy dřevěné zetřel si: a uděláš místo nich řetězy železné.</p>	<p>Tu sňal prorok Hananiáš jho z hrdla proroka Jeremjáše a polámal je. Pravil pak Hananiáš před vším lidem Ů: „Toto praví Hospodin: Takt’ polámu jho [Nabuchodonosora], krále babylónského, [po dvou letech] (a strhnu je) z hrdla všech národů.“ I odešel Jeremjáš prorok svou cestou. Avšak Hospodin oslovil Jeremjáše, když byl prorok Hananiáš polámal (a strhl) jho s hrdla Jeremjáše proroka a řekl: Jdi a rei Hanaiášovi: ŮToto praví Hospodin: Jho dřevěné jsi polámal, ale udělej místo něho jho železné! ...“</p>	<p>I sňal prorok Chananjáš z šíje proroka Jeremjáše jařmo a zlomil je. Chananjáš řekl za přítomnosti všeho lidu Ů: „Toto praví Hospodin: Tak zlomím do dvou let jho Nebúkadnesara, krále babylónského, které je na šíji všech národů.“ Nato prorok Jeremjáš odešel svou cestou. Potom, když prorok Chananjáš zlomil jařmo na šíji proroka Jeremjáše, stalo se k Jeremjášovi slovo Hospodinovo Ů: ŮJdi a řekni Chanajášovi: Toto praví Hospodin: Zlomil jsi jařmo dřevěné, udělej místo něho jařmo železné. ...“</p>	<p>Nato prorok Chananiáš sejmul jho z šíje proroka Jeremiáše a zlámal ho. Prorok Chananiáš pak před očima všeho lidu promluvil Ů: „Tak praví Hospodin: „Do dvou let takto zlámu jho babylonského krále Nabukadnezara na šíji všech národů!“ Prorok Jeremiáš tehdy odešel pryč. Poté, co prorok Chananiáš zlámal jho na šíji proroka Jeremiáše, dostal Jeremiáš slovo Hospodinovo Ů: ŮJdi a řekni Chananiášovi – Tak praví Hospodin: Rozlámá jsi jho ze dřeva, ale nahradil jsi ho jhem ze železa! ...“</p>